

Les
COSMOVISIONS
SOCIALS:
La peça que faltava

El desenvolupament integral de la ciutadania i el seu impacte sociopolític

---

Daniel Gabarró i Jaume López

Correcció: Isabel Casadevall – *isabel@tractradu.com*

Disseny i Maquetació: Jorge Herreros – *hola@jorgeherrerros.com*

© **Boira Editorial** (d'aquesta edició)

www.boiraeditorial.com

info@boiraeditorial.com

© **Text:** Daniel Gabarró i Jaume López

Primera edició: novembre de 2019

ISBN: 978-84-16680-78-8

Dipòsit legal: L 1287-2019

---

*A totes les persones que es van atrevir a liderar canvis
i a fer seves noves mirades.*

Gràcies a elles hem avançat.

Biografia dels autors

La missió de **Daniel Gabarró** és inspirar, acompanyar i transformar conscientment les persones, les empreses i les organitzacions per arribar a viure en plenitud, lliures i feliços.

Imparteix cursos, conferències i tallers en la línia d'Antonio Blay, Anthony de Mello i Gerardo Schmedling, partint sempre de la seva pròpia experiència personal.

Professionalment és empresari, llicenciat en humanitats, expert en PNL (programació neurolingüística), diplomad en direcció i organització d'empreses, psicopedagog i diplomad en magisteri amb cinc especialitats diferents reconegudes. Exprofessor de la Universitat de Lleida i de la Universitat Ramon Llull.

Habitualment col·labora en diversos mitjans de comunicació, ràdio, premsa i televisió, com *L'ofici de viure* de Catalunya Ràdio, on ofereix eines d'autoconeixement per viure amb més consciència.

Entre els seus llibres destaquen: *Temps difícils, accions sàvies, Lideratge conscient, 21 creences que ens amarguen la vida, 7 eines de l'amor, Revolució sense enemics*.

El seu web és www.danielgabarro.cat

En **Jaume López** és professor associat de Ciència Política i epistemologia de les ciències socials a la Universitat Pompeu Fabra i a l'Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI). També és consultor a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC).

Doctor en Ciència Política per la Universitat Pompeu Fabra i Màster en Filosofia de les Ciències Socials per la London School of Economics and Political Science. També és Màster en Realització de Documentals per l'Escola de Cinematografia i Audiovisuals de Catalunya (ESCAC).

S'ha especialitzat en l'estudi de l'acció col·lectiva, la innovació democràtica, el dret a l'autodeterminació i el dret a decidir, i l'epistemologia de les ciències socials. Li entusiasma la transferència de coneixement i col·labora en diversos mitjans (Ara, Ser Catalunya). Ha participat en diversos projectes audiovisuals, sobretot a través de la productora Más Allá Films.

Autor, entre d'altres, dels estudis i llibres: *Análisis de experiencias de democracia directa en el ámbito internacional*, *Noves estatalitats i processos de sobirania*, *Qualitat democràtica per a un nou Estat*, *Revolució sense enemics*, *Referéndums. Una inmersión rápida*, *Els processos constituents al món. Experiències internacionals en democràcia deliberativa*, *Derecho a decidir. Teoría y práctica de un nuevo derecho*, *El derecho a decidir. La vía catalana*.

Més informació a: www.jaumelopez.cat

Índex

Pròleg . Per què hem escrit aquest llibre?	14
Introducció. De què et pot servir llegir aquest llibre?	18
1. Connectant l'àmbit individual amb l'esfera política	24
Hi ha problemes sociopolítics que semblen irresolubles. Ens deixen desconcertats, o apàtics. També indignats	25
El que és personal és social: la dimensió sempre ignorada	28
Un vincle que avui fa por	32
Cossos igualment adults, cervells diversos	34
En resum	38
2. Les diferents cosmovisions	40
A partir del capítol anterior	41
Una visió evolutiva del desenvolupament integral	44
Paral·lelismes entre el desenvolupament individual i el desenvolupament històric	46
5 cosmovisions socials	50
Cosmovisions evolutives	55
Vermells	56
Gros	56
Taronges	57
Verds	58
Turqueses	59

Les cosmovisions conviuen i impacten políticament	60
En resum	66
Infografia: Les 5 cosmovisions socials	68
3. Les cosmovisions i el seu impacte sociopolític	70
A partir del capítol anterior	71
Benestar social i relacions humanes	76
Seguretat i via pública	78
Participació política	82
Cultura, oci i esport	84
Ciència i creences	86
Sostenibilitat	88
Educació i joventut	90
Sexualitat i gènere	92
Salut pública i drogues	94
Drets i llibertats	96
Ciutadania i immigració	99
Economia i hisenda	101
En resum	103
Taula fotocopiable	105
4. El camí individual: l'evolució personal	110
A partir del capítol anterior	111
L'aportació de cada color	113
La visió dels altres per als vermells	114

La visió dels grocs	115
Els altres colors vistos pels taronja	116
Els altres colors des de la perspectiva verda	117
Més enllà d'aquests límits	118
Capacitats i limitacions de la cosmovisió vermella	119
Capacitats i limitacions de la perspectiva groga	120
L'aportació i els límits de la cosmovisió taronja	120
Limitacions i aportacions de la perspectiva verda	121
En resum	124
Com evolucionar: palanques i ponts	125
Palanques	131
<i>a)</i> La palanca dels vermells cap als grocs: Els vermells creixen quan	131
Eines pràctiques per a aconseguir-ho	133
<i>b)</i> La palanca dels grocs cap als taronges: els grocs creixen quan	134
Eines pràctiques per a aconseguir-ho	136
<i>c)</i> La palanca dels taronges cap als verds: els taronges creixen quan	138
Eines pràctiques per aconseguir-ho	140
<i>d)</i> La palanca dels verds cap als turqueses: els verds creixen quan	140
Eines pràctiques per aconseguir-ho	142
Ponts	146
En resum	150

5. El camí col·lectiu: l'evolució sociopolítica	152
A partir del capítol anterior	152
L'impacte de les cosmovisions en l'esfera col·lectiva	156
<i>a)</i> I si les ideologies no fossin tan importants?	156
<i>b)</i> Enemics o conciutadans? Els “anti-” que es reforcen mútuament	163
<i>c)</i> El populisme i la “superioritat” verda	165
Com actuar políticament des de la coherència amb la perspectiva de les cosmovisions socials	172
No busquis “salvar” a ningú	173
Els antagonismes són inútils i generen molt patiment	175
Cal reinterpretar els conflictes polítics	176
Cal buscar resoldre sense imposar un únic relat	177
Cal valorar el que aporta cada cosmovisió en la recerca de solucions als problemes col·lectius	178
Cal que la participació política s'adeqüi a la pluralitat de cosmovisions	178
Sintèticament:	179
El futur: el desenvolupament integral de la ciutadania és inevitable	180
En resum	183
Epíleg 1. Què fer amb aquesta informació?	186
Què pots fer tu?	188
Què pot fer l'Administració pública?	189
Epíleg 2. Un esbós de la cosmovisió turquesa	192
Bibliografia	204

Pròleg.

Per què hem escrit aquest llibre?

Hi ha **claus analítiques que resulten molt eficaces** per entendre, transformar i millorar el món. Sens dubte, tenir presents **l'eix socioeconòmic o l'eix del gènere** a l'hora d'elaborar polítiques públiques no només es fa avui imprescindible, sinó que d'això en depenen, en gran mesura, les seves probabilitats d'èxit.

Tenir-los en compte ha beneficiat moltes persones perquè han facilitat una **anàlisi més acurada de la realitat i una acció més efectiva**.

Escrivim aquest llibre amb la voluntat d'influir en moltes persones.

Volem **contribuir a millorar les polítiques públiques**, que afecten milers de persones i que **busquen millorar les seves vides** a fi que siguin més eficaces. Ens agradaria que les seves **probabilitats d'èxit** fossin superiors.

Ho fem presentant una **nova clau d'anàlisi de la realitat social: l'eix de les cosmovisions socials**.

Guardar-nos aquesta informació, no compartir-la, i no publicar aquest llibre seria perdre la possibilitat d'intentar ser útils a molta gent.

Precisament per aquest motiu, l'hem escrit amb un **llenguatge senzill i accessible**. També la presentació en paràgrafs curts, no gaire habitual, vol afavorir la seva

comprensió, tot **destacant-ne les idees claus** i evitant els embolcalls literaris innecessaris per tal que es faci evident la interconnexió dels arguments que presentem.

Amb les pàgines següents, volem **contribuir a beneficiar molta gent**, tan bon punt aquest nou eix s'incorpori en la visió habitual de la ciutadania en general i, en especial, en el dia a dia de les administracions públiques, les associacions, les fundacions, les ONGs... Perquè aquesta clau connecta allò que és col·lectiu amb allò que és individual.

Introducció. De què et pot servir llegir aquest llibre?

Avui ningú se sorprèn quan es pren la renda per càpita com un dels principals **indicadors** de fenòmens com el fracàs escolar, el tipus de consum i oci, o l'esperança de vida i el tipus de malalties que pateixen els ciutadans. No és possible dissenyar polítiques públiques sense tenir en compte l'existència de diferents classes socials.

Els **índexs de pobresa, desigualtat econòmica i distribució de la renda** no només són una **peça clau** per explicar la realitat social, sinó que resulta **imprescindible tenir-los en compte** per aconseguir incidir en la transformació social amb garanties d'èxit.

Igual passa amb **altres eixos** fonamentals per entendre el que passa a les nostres societats i incidir-hi. Per exemple, el **gènere**. Descobrir que les dones que ocupen càrrecs directius a les grans empreses són només un 16% i, alhora, presenten una bretxa salarial d'un 13% menys de sou de mitjana que els homes a les mateixes feines¹, o que de cada 10 assassinats per temes vinculats al gènere quasi 9 són patits per dones²,

---

1 Informe *Talento femenino 2019. Diferencias retributivas y cuotas de presencia en puestos directivos*, d'ICSA Grupo i EADA Business School.

2 Document del Consell General del Poder Judicial (2015) on s'exposa que el nombre de dones presumptament assassinades per les seves parelles o exparelles entre el 2008 i el 2015 va ser de 485. En aquest mateix període, el d'homes va ser de 58.

o que els nois tenen una taxa d'abandonament escolar un 57% superior al de les noies³ o, per posar un últim exemple poc tingut en compte, que per cada 92 homes a presó, hi ha 8 dones⁴...

En el camp de la política, l'**eix esquerra-dreta** també sorgeix com un d'aquests eixos vertebradors, de gran utilitat per la quantitat d'informació que sintetitzen i les seves implicacions pràctiques a l'hora d'incidir en la realitat sociopolítica. Sense el mapa que ofereixen seria, sens dubte, més difícil guiar-se en el món sociopolític.

En aquest llibre volem presentar un nou eix que pensem que gaudeix d'una potència explicativa i predictiva similar, o potser superior, als anteriors: **l'eix de les cosmovisions socials**.

Aquesta és **la peça que faltava**. Una perspectiva nova i que, unida a les anteriors, ens hauria de permetre **anàlisis més profundes i realistes**, més coincidents amb la realitat, i així facilitar que les polítiques que volen incidir sobre aquesta realitat tinguin **més garanties d'èxit**.

---

3 Estudi *Asimetría negativa masculina en el fracaso escolar*, elaborat per l'Institut de Estudios del Capital Social (INCAS) de la Universitat Abat Oliba CEU (2006).

4 Informe d'impacte de gènere que va acompanyar els Pressupostos Generals de l'Estat Espanyol (PGE) el 2016.

Si tenir en compte la classe social és imprescindible, si tenir en compte el gènere és un pas endavant, volem mostrar que tenir en compte les cosmovisions socials no és menys important. Al contrari, algunes informacions que vehiculem amb eixos com el d'esquerra-dreta fins i tot podrien superar-se, o clarificar-se, tenint en compte les diferents preconcepcions de la ciutadania i el seu nivell de desenvolupament integral.

Aquest és el segon aspecte que voldríem remarcar. Aquest llibre neix de la necessitat de **connectar el món de la política**, de l'esfera pública, col·lectiva, **amb la de l'individu**, la seva psique i el seu desenvolupament moral. És el que anomenem el **desenvolupament integral de la ciutadania**.

Fa unes dècades la política es va revolucionar al plantejar que *“allò que és personal és polític”*. Es reconeixia que calia tenir en compte també aspectes que s'havien reclòs en l'àmbit privat o de la família per poder seguir avançant cap a societats més justes i desenvolupades. Van emergir noves eines per millorar la igualtat entre els homes i les dones, o la defensa dels drets i les llibertats associades a la identitat de gènere o a l'orientació sexual.

En aquest llibre plantegem la importància d'ajudar les persones perquè **avancin en el seu desenvolupament**, i així contribuir també en el canvi social: l'evolució de les persones és la millor via de **transformar en profunditat les societats**.

Els reptes globals que tenim al davant al segle XXI fan encara més imprescindible aquesta evolució per aconseguir una ciutadania capaç de pensar globalment, connectant els reptes sociopolítics més propers i locals amb els del conjunt de la humanitat.

Aquest llibre és una proposta i alhora una invitació al debat. A **debatre sobre les virtuts i els límits** de l'eix de les cosmovisions. A **debatre sobre les seves possibles aplicacions**, que nosaltres considerem múltiples.

Creiem que, un cop conegut, l'**eix de les cosmovisions socials** se t'apareixerà, lector, lectora, com una **eina imprescindible**, amb la qual ja no tornaràs a analitzar com fins ara temes com la **cohesió social, l'ecologia, la seguretat, la diversitat, la immigració, la violència de gènere, els populismes, la crisi de la democràcia**, etc.

1.

Connectant l'àmbit individual amb l'esfera política

Hi ha problemes sociopolítics que semblen irresolubles. Ens deixen desconcertats, o apàtics. També indignats

Només cal obrir un diari o mirar un telenotícies per **constatar els reptes que com a societat ens preocupen**. N'hi haurà prou citant-ne alguns: insolidaritat i comportaments xenòfobs, fracàs escolar i abandonament prematur dels estudis de molts joves, comportaments masclistes i violència de gènere, gent que no recicla i malbarata energia sense cap consciència, dificultats per aconseguir una major cohesió social... Tots aquests reptes tenen una dimensió col·lectiva evident, el que fa que els situem en l'àmbit de la política.

Alguns d'aquests reptes o problemàtiques sociopolítiques són de tota la vida, tot i que podríem dir que s'han aguditzat en les darreres dècades per l'impacte de la globalització. És el cas, per exemple, de la gestió de la immigració i els comportaments xenòfobs.

N'hi ha d'altres que semblen nous (encara que potser no ho siguin tant com sembla a vegades) o han pres unes noves formes que ens fa més difícil el seu abordatge, fins i tot la seva comprensió i la de les seves causes. Ens fan pensar que no disposem d'eines, que suposem que haurien de ser també noves, per donar-los una resposta. Per exemple:

- el canvi climàtic
- l'auge del populisme
- l'enfrontament continuat a la política en lloc d'una predisposició al diàleg i a una política de qualitat
- l'emocionalitat en el discurs polític
- la nova emergència de posicions moralment conservadores que semblaven pertànyer a d'altres temps (neofeixismes, discursos antifeministes, supremacistes...)
- la utilització de les falses notícies o *fake news* i d'un llenguatge provocador i políticament incorrecte amb total intencionalitat

Què tenen en comú la majoria d'aquestes qüestions, més enllà de formar part de l'agenda pública, acaparar molta atenció dels mitjans i generar preocupació en la ciutadania?

Que semblen irresolubles o de difícil tractament.

Alhora, són problemàtiques “de fons”, que no se solucionen amb una intervenció puntual.

Sovint se les s'associa a “problemes estructurals”, de difícil gestió i solució, especialment en el termini d'una única legislatura política.

Naturalment, aquesta situació fa que s'acabin “normalitzant”, com si formessin part del paisatge social de fons, sobre el qual la política té poca incidència. O, més encara, com si formessin part del que s'ha d'assumir com “la normalitat” de les nostres societats del segle XXI.

La resposta individual que acostuma a generar aquesta percepció bascula entre **el desconcert, l'apatia i la indignació**.

El desconcert ens deixa sense capacitat d'anàlisi ni resposta, el que sovint porta a l'apatia, ja sigui com a reacció passiva (“*no ho entenc*”, “*no hi puc fer res*”), o com a reacció activa (“*no penso votar*”, “*no val la pena implicar-se per mirar d'arreglar-ho; no té solució*”). Sovint aquestes actituds poden derivar cap a una indignació difícil de canalitzar.

La suma de tot plegat ens aboca a un pessimisme global, a una sensació de retrocés, acompanyada de visions apocalíptiques sobre el futur: “*el món s'ha tornat boig!*”.

“Com és possible?!” “Què està passant?!”

Per donar resposta a aquestes preguntes **ens cal connectar el desenvolupament humà individual amb el desenvolupament social o col·lectiu**. Adonar-nos que si les persones individuals són les que generen aquests conflictes **ens cal una acció adreçada als individus que tindrà conseqüències col·lectives**. Just d'això en parlem a continuació.

El que és personal és social: la dimensió sempre ignorada

Moltes vegades s'insisteix en el fet que molts d'aquests problemes requereixen, per a la seva solució, un canvi de model social només accessible a través de grans canvis sistèmics, globals, on el paper de l'individu queda en un segon pla.

A més, algunes ciències socials tendeixen a subratllar els aspectes més contextuals i sistèmics en les seves anàlisis i la seva recerca de solucions (institucions, estructures...). Ambdues consideracions tendeixen a reforçar l'apatia, fins i tot donant-li una certa coartada "d'alt nivell intel·lectual".

És evident que hi ha elements que necessàriament s'escapen de qualsevol abordatge individual perquè requereixen una actuació col·lectiva, coordinada i fruit d'una iniciativa conjunta de gran abast. Tanmateix, hi ha diverses consideracions que ens permeten **subratllar l'evident connexió entre l'individu i l'àmbit sociopolític.**

Per un costat, és un fet que qualsevol individu té al seu abast canviar el seu entorn més immediat i això, poc o molt, pot tenir un impacte sobre els altres. Un granet de sorra, si es multiplica per milers, té, naturalment, un impacte col·lectiu, de baix a dalt.

Igualment, és evident que qualsevol societat està formada fonamentalment per individus. Tanmateix, a aquest fet inqüestionable sovint no li prestem l'atenció que es mereix des de l'àmbit de la política a l'hora de fer front a tots els reptes que abans comentàvem. Sovint estem molt més acostumats a prestar atenció només a allò que té una dimensió col·lectiva: partits, grups, interessos corporatius, territorials, etc.

És a dir, gairebé sempre treballem des d'una perspectiva de dalt a baix.

Però el que també és evident és que qualsevol acció política que es vulgui fer s'adreça a un conjunt de persones, d'individus, i l'impacte i l'èxit d'aquesta depèn de com aquests individus són tractats i la fan seva. En definitiva, en la mesura que connecti allò que és polític amb l'àmbit més personal i individual.

No hem d'oblidar mai que **les problemàtiques** de les quals parlàvem abans **tenen, com a mínim, una dimensió individual: són els individus qui les generen, protagonitzen i pateixen.**

Cal subratllar aquesta connexió sovint ignorada, o menyspreada, que ens dificulta, d'entrada, reconèixer que moltes d'aquestes problemàtiques tenen unes arrels comunes. Fins i tot –com veurem més endavant– que, en

molts casos, puguem considerar-les com a manifestacions diverses, o símptomes, d'una mateixa situació.

I quina és aquesta arrel comuna? Encara que el seu impacte és evidentment social, una part important dels seus fonaments ens han passat desapercebuts i no els tenim presents políticament. De fet, aquests fonaments tenen molt a veure amb **el nivell de desenvolupament humà** en dimensions com l'ètica i els valors, **el nivell de comprensió de la realitat** que ens envolta i **el grau d'empatia cap a la resta de la ciutadania**.

És a dir, l'arrel concreta té molt a veure amb el nivell de creixement integral de la ciutadania que va molt més enllà de l'estricta àmbit de l'educació reglada i del nivell intel·lectual.

Una primera intuïció de l'impacte que pot tenir el fet de reconèixer la relació entre allò que és públic, polític i col·lectiu, i allò que és privat, personal i individual ens el pot donar **un exemple com el dels importants avenços del feminisme** en les darreres dècades.

Aquest progrés ha estat possible quan s'ha aconseguit que qüestions que en el passat es consideraven estrictament part de l'àmbit domèstic, personal o no públic, han passat a qüestionar-se i a considerar-se d'impacte públic. El maltractament a una dona, a casa o a la feina, ens afecta a totes i tots. A més, només des d'aquesta consciència la

societat pot avançar més enllà d'aplicar alguna mesura correctiva o punitiva. Avançar, en el sentit d'evolucionar en el camí cap a un major aprofundiment en els valors humans que siguin compartits per tota la població i que faci que, en conseqüència, el maltractament sigui impensable.

Una cosa semblant es pot dir que ha passat amb el moviment LGTBI i les institucions que, de voler donar resposta a unes demandes que semblaven centrar-se en un col·lectiu relativament reduït, han entès que la lluita per la igualtat, el reconeixement i la dignitat són valors fonamentals que impliquen al conjunt de la ciutadania i ens ajuden a progressar com a societat.

No és només que el col·lectiu LGTBI estigui millor gràcies als canvis legislatius dels últims anys. És que tots serem i viurem en societats millors si, gràcies a aquestes demandes, incrementem el nostre nivell d'empatia individual i col·lectiu, i ens adonem de les oportunitats que tenim per evolucionar en el nostre nivell de consciència i de valors. A més, cal entendre que molts d'aquests valors estan en el cor mateix de tots els plantejaments humanistes, ètics i, fins i tot, religiosos. **El que és personal sovint té una dimensió política evident.**

Un vincle que avui fa por

No obstant això, i al mateix temps, les llargues lluites per separar la política de la religió, en la seva versió més institucionalitzada, han fet que es vegi amb prevenció qualsevol acostament des de l'àmbit públic a qüestions que es vinculin amb la reflexió sobre l'evolució moral, el creixement personal i, encara més, el sentiment d'espiritualitat o de transcendència. Des de la defensa de la laïcitat i una visió plural per a la ciutadania, resultat de moltes lluites socials, acostuma a haver-hi una aproximació a aquestes qüestions amb por, com si fossin la porta del darrere per on podria entrar, de nou, un pensament únic o un nou vincle entre institucions religioses i política.

No és estrany, així, que qüestions, d'altra banda fonamentals per al bon funcionament social, com l'ètica i els valors, pràcticament quedin relegades a un parell d'assignatures durant l'ensenyament obligatori.

Això sembla donar per fet que, sobre aquesta qüestió cabdal per a la convivència i una bona vida pública, l'única via possible d'abordar-la és l'autoformació per no entrar en contradicció amb una visió laica i plural de la societat. En la mateixa línia, són coneguts tots els problemes que assignatures d'educació "per a la ciutadania" han generat i

que han reforçat aquesta idea de “no ficar-se en qüestions de valors” per part dels poders públics.

Ara bé, paradoxalment ens preguntem amb sorpresa i espantats com és possible que els populismes, la xenofòbia, les *fake news*, la política de l'insult i la falta d'arguments, vagin guanyant terreny cada dia. **I en les diagnosis i les propostes sempre es deixa fora de l'equació**, com afectada per un **tabú**, la qüestió del grau de maduresa, no només intel·lectual, sinó de desenvolupament ètic, de la ciutadania, el que podria denominar-se com ***desenvolupament humà integral***.

De fet, les versions més actuals de la definició del *desenvolupament humà* que fa les Nacions Unides⁵, ja inclouen una dimensió que té a veure amb el desenvolupament de les potencialitats de les persones i el benestar no material i, en aquest sentit, connecten amb el que aquí denominem *desenvolupament humà integral*, encara que no incideixen amb tanta claredat sobre la dimensió ètica i cognitiva de la ciutadania⁶.

---

5 Vegeu, per exemple: PNUD (2018) *Índices e indicadores de desarrollo humano. Actualización estadística de 2018*. [http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update_es.pdf; consultat 27.05.2019]

6 També hi ha una àmplia bibliografia que vincula el desenvolupament humà amb les capacitats de les persones, tan innates, apreses o entrenades (internes), com les que ofereix l'entorn (externes) en forma de condicions que possibiliten la seva realització. Vegeu, per exemple: Martha C. Nussbaum, *Crear capacidades. Propuesta para el desarrollo humano*. Barcelona: Paidós, 2018.

Cossos igualment adults, cervells diversos

Des del seu naixement, qualsevol infant evoluciona no només en el seu aparell motor i de comprensió pràctica, sinó que hi ha una evident evolució moral que no és totalment automàtica i que es veu facilitada o dificultada amb determinades interaccions amb els adults: ha d'arribar a tenir una moralitat autònoma partint d'una de totalment dependent o heterònoma.

Aquesta evolució no s'esgota necessàriament amb l'adolescència, sinó que pot continuar al llarg de la joventut i la vida adulta.

Ara bé, no tothom continua avançant de la mateixa manera en aquesta evolució. Si bé **tots els cossos acaben arribant a la maduresa física, no es pot dir automàticament el mateix de la “maduresa interna”**.

Resulta sorprenent que, una vegada una persona ha acabat l'educació obligatòria, s'assumeixi que la seva evolució personal o desenvolupament humà integral ja estigui totalment complet i tancat. Això no només és fals, sinó que provoca una cadena d'errors. Això comportarà tota una sèrie de dificultats socials en cadena que, mentre se segueixi ignorant el seu origen, seran difícilment abordables.

Per **desenvolupament humà integral** entenem el nivell de desenvolupament humà en dimensions com l'ètica i els valors, **el nivell de comprensió de la realitat** que ens envolta i **el grau d'empatia** i de **reversibilitat**, és a dir, la capacitat de situar-se en el lloc dels altres, no només des d'un punt de vista emocional, sinó també intel·lectual i moral.

Sembla que des de la política no hi hagi res a dir ni res a fer per continuar-lo incrementant. Escapa així de l'esfera pública qualsevol reflexió sobre l'impacte del desenvolupament humà integral en els problemes sociopolítics més bàsics que, ahora, són tan centrals com els que hem vist.

Creiem que aquesta és una gran mancança actual de les nostres societats. Des de la nostra perspectiva, és una forma evident de **malentendre el laïcisme**, la **neutralitat moral**, i la protecció dels àmbits de privacitat. **S'ha confós el laïcisme amb desentendre's de l'evolució personal o el desenvolupament humà integral** en les seves dimensions més bàsiques.

Aquesta confusió ens impedeix ajudar la ciutadania a assolir un aprofundiment en la seva autoconsciència, la consciència sobre els altres i el món. Ahora, també és un obstacle per ajudar-la a incrementar la seva empatia en les seves dimensions bàsiques: emocional, cultural, cognitiva.

Les conseqüències de l'anterior no són, com es deduirà, gens positives per a les polítiques públiques i ens situen en

un carreró sense sortida. **Necessitem repensar-ho i trobar formes de transformar l'acció individual perquè la social també es canviï.**

Quina relació hi ha entre aquest nivell de desenvolupament individual i la política? Quin grau d'impacte positiu tindria un augment del desenvolupament humà integral en una població sobre les seves principals problemàtiques sociopolítiques? I sobre el seu dia a dia?

I al mateix temps, a nivell de la gestió política, com influïrien uns majors nivells de desenvolupament humà integral sobre el debat polític? I si aquesta evolució es donés en les treballadores i els treballadors públics i representants polítics?

Val la pena explorar aquestes preguntes des del coneixement i l'experiència ja assolida en camps tan diversos com els de la psicologia evolutiva, el creixement personal o la ciència política. Ens cal tenir en compte els resultats científics que ens aporten disciplines com la psicologia evolutiva, la psicologia social, les neurociències i l'estudi de les emocions en la política, entre d'altres.

No es tracta, en absolut, d'abandonar la mirada macro de dalt a baix: regles del joc, institucions, territoris... Ni tampoc de suprimir altres eixos d'anàlisi del comportament polític, com el gènere, l'edat, la classe social o la ideologia. Ben al contrari: són molt útils i cal continuar fent-los servir.

Però afirmem que **cal incorporar-ne un nou eix d'anàlisi: el grau de desenvolupament integral de la ciutadania.**

Creiem que aquest nou criteri és fonamental per **entendre i superar molts dels problemes polítics actuals** que ens preocupen i als que volem trobar una resposta. És més, considerem que, si s'ignora, molts dels actuals conflictes són irresolubles en la pràctica.

Com veurem en el següent capítol, els nivells d'evolució o desenvolupament humà integral es poden sintetitzar en 5 grans estadis que hem anomenat *cosmovisions socials*. Ens centrarem a comprendre'ls per, posteriorment, veure com podem ajudar la ciutadania a avançar per aquests 5 estadis. La nostra hipòtesi és que, com més avancem en la nostra evolució integral, més fàcil serà trobar respostes als grans reptes globals de la nostra societat.

En resum

Afirmem que:

- **Cal tenir en compte la dimensió del desenvolupament integral de la ciutadania.** Com a mínim per tres raons:
  - Perquè s'ajusta més a la realitat (els ciutadans adults són diferents pel que fa al seu nivell de maduresa interna).
  - Perquè és una dimensió que s'ha ignorat (o s'ha considerat tabú) i té importants implicacions en els conductes col·lectives.
  - Perquè ens permet adonar-nos de l'arrel comuna de molts problemes polítics actuals, vinculats al nivell de desenvolupament integral de la ciutadania i, per tant, abordar-la per tal de resoldre'ls.
- Això pot ajudar tant a la ciutadania, com a les administracions públiques i als governs. **Proposem un nou eix d'anàlisi** que, com es veurà al llarg d'aquest llibre, té moltes conseqüències. No ignorem altres eixos d'anàlisi: gènere, edat, classe social, ideologia. Però afirmem que el que reflecteix el grau de desenvolupament integral de la ciutadania és fonamental. **Altament explicatiu.**

- Qualsevol acció d'una persona ve precedida d'una visió del món; així, doncs, aquesta visió és un marc previ per a l'acció, incloent-hi l'acció amb repercussions socials i polítiques. Es tracta d'una **cosmovisió**. (Aquest punt només ha estat mencionat en aquest capítol, dediquem el capítol següent a desenvolupar-lo.)
- Tenir en compte les cosmovisions socials de la ciutadania ens ajuda a analitzar els problemes polítics d'una altra manera. Amb una perspectiva més essencial, que ens porta a l'**arrel de molts problemes** i, per tant, amb **més garanties d'èxit**.

A la bibliografia final trobareu algunes fonts i referències per ampliar els continguts d'aquest capítol.

2.

Les diferents cosmovisions

A partir del capítol anterior

Dèiem en el capítol anterior que **el grau de desenvolupament integral de la ciutadania és fonamental per entendre els problemes polítics** que ens preocupen i poder-hi donar una resposta.

Ho dèiem després de constatar el **vincle** existent entre allò que és **individual** i allò que és **col·lectiu** en un doble sentit:

De baix a dalt: qualsevol acció individual pot acabar tenint un impacte col·lectiu quan se suma a altres accions individuals. Cada granet de sorra compta.

De dalt a baix: qualsevol política ha de partir de la constatació que tot el que succeeix a l'esfera pública és fruit d'accions i decisions individuals. Per tant, que no pot tenir èxit si no es té en compte que qui provoca els problemes i produeix les solucions, al final, són els individus. Per fonamentar sòlidament una casa has de conèixer de què està format el sòl on la vols construir.

També dèiem que aquests individus són diversos i que no tots els adults són igualment “adults”. Al contrari, **els cossos d'adult amaguen nivells de desenvolupament integral** diferents que impliquen nivells de comprensió de la realitat, d'empatia i de reversibilitat molt diferents.

Aturem-nos un moment aquí: **aquesta idea passa sovint desapercebuda**, però té moltes implicacions.

Les democràcies en les quals vivim es fonamenten sobre el supòsit que, un cop arribats als 18 anys, tots els adults són iguals, ja són plenament desenvolupats i en igualtat de condicions. Tots els vots compten igual. La igualtat és una idea clau sense la qual les nostres democràcies no s'entendrien. Tanmateix, aquesta idea potser s'hagi de matisar d'alguna manera: **tothom té la mateixa dignitat, però no tothom ha assolit el mateix nivell d'evolució i d'expressió de les pròpies potencialitats**.

Això no hauria de sonar estrany perquè, al mateix temps, ningú dubte de les diferències importantíssimes que conviuen en les nostres societats. Per començar, diferències socioeconòmiques, o de classe social, diferències ideològiques, territorials, etc.

Ara bé, ningú mai assenyala una diferència, molt més fonamental al nostre entendre: el grau de desenvolupament integral de la ciutadania, el nivell de desenvolupament en una escala de creixement personal o d'evolució moral-cognitiva.

Nosaltres afirmem que aquestes diferències són la clau per entendre el que passa en les nostres societats i el que genera moltes de les problemàtiques polítiques. Creiem,

a més, que **sense abordar aquesta diferència la gran majoria d'aquestes problemàtiques no es poden resoldre.**
Literalment: són irresolubles.

Una visió evolutiva del desenvolupament integral

Afirmar que no tots els ciutadans i ciutadanes són iguals, perquè no tota la ciutadania està igualment evolucionada, pot resultar xocant o, fins i tot, provocatiu. Però no ho és tant si acotem aquesta reflexió, d'entrada, a la nostra experiència personal sobre el nostre propi desenvolupament o el dels que ens envolten.

De fet, ho vivim constantment: els infants, quan creixen, no només modifiquen el seu cos, sinó les seves capacitats per entendre el món i per relacionar-se amb els altres.

Sovint assumim que un cop s'acaba l'adolescència ja estem formats plenament com a adults, que la maduresa és una única dimensió. És a dir, que **la maduresa física ve acompanyada d'una maduresa completa**, però tots els estudis i coneixements científics ho neguen. L'evolució psicocognitiva no s'atura necessàriament en arribar a la majoria d'edat. Malauradament, però, en molts casos sí que es queda estancada, fins i tot abans d'aquesta edat.

Així mateix, hi ha una **àmplia literatura científica** que ha descrit amb precisió **les etapes del desenvolupament psicològic, moral i cognitiu** per les quals passem tots els

éssers humans. Es poden mencionar, en aquest sentit, autors ja clàssics com Lawrence Kohlberg, Jean Piaget, Jane Loevinger, Carol Guilligan, als quals caldria afegir una llarga corrua de resultats científics àmpliament acceptats.

Tots ells, a vegades amb tipologies i denominacions lleugerament diferents, constaten com l'infant passa des d'una etapa totalment egoïsta i egocèntrica inicial a etapes en què l'empatia i el descentrament van guanyant força. Quan som nadons no som capaços de distingir entre nosaltres i els altres, i som incapaços d'entendre que hi ha altres persones que senten coses diferents i que veuen coses diferents al que veiem nosaltres.

A mesura que creixem també creix la nostra capacitat d'ampliar punts de vista i d'entendre que no som el centre del món. La possibilitat de comprendre els altres i de posar-se en el seu punt de vista són consecucions posteriors en el desenvolupament de les persones, que van arribant a mesura que es produeix una evolució en l'individu. Totes les persones passen per aquestes mateixes etapes.

Paral·lelismes entre el desenvolupament individual i el desenvolupament històric

Alguns autors, des de diverses disciplines i punts de vista, com ara Abraham Maslow en economia, Ken Wilber i Clare W. Graves en filosofia i història, han **relacionat aquestes etapes de desenvolupament personal**, comú a totes les persones, **amb etapes de desenvolupament històric** en constatar uns paral·lelismes importants amb l'evolució de les idees i creences principals de les societats.

Podríem resumir l'evolució personal en dues dimensions, cognitiva i moral.

Pel que fa a la primera, ens adonem com els infants comencen amb una etapa en què el seu pensament està imbuït de fantasia. Podríem dir que tenen una cognició preoperacional i viuen en un món “màgic”. De la màgia passen a un estadi mític (déus, en comptes d'esperits) o operacional-concret (en paraules de Piaget). Els déus fan la màgia, no els éssers humans. I des d'aquest pensament mític arriben a un pensament racional-científic que pot ser transcendit per un pensament post-racional o espiritual. Aquest darrer, sense negar la dimensió més material i empirista del món, s'obre a d'altres formes de coneixement.

Alhora, si ens fixem en l'evolució moral i de capacitat empàtica de les criatures, observem una progressiva ampliació des del jo. Qualsevol infant va progressant a mesura que va ampliant el subjecte de la seva preocupació: del jo al nosaltres i d'aquest nosaltres a tots els altres. De l'egoisme i la incapacitat empàtica a la reversibilitat i l'altruisme. Jo, nosaltres, tothom.

En el món actual, l'**estadi màgic-egocèntric** acostuma a predominar fins als 3 anys. La transició **de màgic a mític** té lloc entre els 4 i els 7 anys. Després, l'**estadi mític-etnocèntric** (esperit de grup) aflora entre els 6 i els 11 anys, amb els seus diferents subestadis, i va seguit del gran **estadi racional** que, com veurem, apareix avui en dia durant l'adolescència i al qual poden seguir altres estadis.

D'aquesta manera, és habitual que **els infants fins a 3 anys i escaig**, encara que vagin a una llar d'infants i convisquin amb altres infants, semblen ignorar-los força i creuen, per exemple, que una idea no ha estat realment dita fins que no la diuen ells. És per aquest motiu que, a aquestes edats, una mateixa frase es pot repetir diverses vegades en boca de diferents infants: fins que jo no la dic, no ha estat dita realment. Es tracta d'una visió força egocèntrica. No estem parlant d'egoisme, no és que es posin davant els altres; sinó que parlem d'**egocentrisme**: jo sóc el centre i els altres, simplement, no existeixen; encara no han estat descoberts com a persones autònomes i en igualtat a mi mateix. Encara

que són una minoria, algunes persones adultes –que semblen totalment normals– han detingut el seu nivell d'evolució interior en aquest estadi.

Posteriorment, **a partir dels 6/7 anys** apareix el grup. Apareix un nosaltres. En aquesta etapa és molt fàcil que el docent sigui molt reverenciat i valorat: el *nosaltres* necessita de normes clares, d'un fort lideratge que ens aglutini per no confondre'ns amb els altres. És en aquesta edat on apareixen discussions per saber quin pare és més important i es diuen coses de l'estil: *“doncs la meva mare és important perquè treballa en una oficina”* i *“la meva ho és més: treballa en una oficina molt gran”*; *“doncs la meva encara ho és més, treballa en una oficina d'oficines!”*. És un estadi on la **jerarquia** és clau i on el **nosaltres** es construeix contra un vosaltres. Comparat amb l'estadi anterior, hi ha un salt espectacular. Lamentablement, encara és difícil convocar l'empatia pels que no formen part del meu grup i el pensament encara no és prou abstracte com per posar en dubte les contradiccions que aquesta posició genera. Mal que ens pesi, algunes persones adultes estan aturades en aquest nivell d'evolució.

Per sort, en arribar a l'**educació secundària** poden assolir un **pensament realment abstracte** i, si encara fan un pas més enllà, situar-se en una veritable **capacitat empàtica** vers els altres, al marge que siguin persones properes o no. Encara que sovint s'ignora, un alt percentatge de la població adulta no té accés a un veritable pensament abstracte i un

tant per cent molt elevat tampoc té una completa capacitat empàtica. Per aquest motiu, per exemple, són habituals les oposicions a certes polítiques beneficioses però que em generen incomoditat o em treuen “*privilegis que percebia com a meus*”.

Aquest **dobteix**: “pensament màgic – mític – racional – post-racional” i “jo, nosaltres, tothom” permet **establir un vincle entre l’evolució personal i l’evolució històrica** de les nostres societats.

Si parlem de grans etapes històriques, la humanitat ha passat de viure en **tribus** dominades per un **pensament màgic i animista** a, després de la revolució neolítica, societats fonamentades en un pensament mític en què la religió, els costums i les tradicions juguen un paper fonamental.

Alhora, **el grup cultural o la nació**, a l’entorn d’aquesta cultura i religió comunes, es configura com **el nosaltres** fonamental des del que s’albira el món. La referència fonamental és un nosaltres davant del qual tota la resta de la humanitat són potencials enemics.

Finalment, la **revolució científic-racional**, juntament amb el capitalisme, donen pas a la **modernitat**. S’estableix un nou pensament fonamentat en l’experimentació i la comprovació empírica, que s’aparta de qualsevol acte de fe, i que comença a desenvolupar una perspectiva mundicèntrica o global.

5 cosmovisions socials

Cadascuna d'aquestes etapes **podem associar-les amb una manera d'entendre el món**, de jutjar el que és correcte i incorrecte, del que té sentit i del que no en té. Cadascuna d'aquestes etapes impliquen un “**criteri de normalitat**”, allò que es dona per descomptat i des del qual jutgem les nostres accions i les accions dels altres.

Tot i que aquestes etapes representen una evolució històrica, i a grans trets podem dir que unes són superades per les altres de manera col·lectiva, a escala individual ens trobem que **hi ha persones amb nivells evolutius diferents que conviuen en una mateixa societat**. És a dir, persones que resulten més fàcils de connectar amb el nivell mitjà de diferents etapes històriques.

De fet, per caracteritzar el nivell de desenvolupament integral dels adults ens resulta molt útil adonar-nos que hi ha **diferents maneres d'entendre el món** que connecten més o menys fàcilment amb cada etapa. És el que anomenem **cosmovisions**, o cosmovisions socials.

Què és una **cosmovisió social**? Un **marc interpretatiu**, referencial, a partir del qual l'individu interpreta l'àmbit social, el que és correcte i incorrecte, el que cal fer o és just,

qui forma part del grup de referència, etc. Aquests **filtres** tenen una multitud d'impactes en l'àmbit social i polític que explorarem en els següents capítols del llibre.

Tenint en compte una extensa literatura al respecte, hem optat per distingir **cinc grans cosmovisions** que connecten les etapes de desenvolupament històric amb l'evolució psicocognitiva i moral de totes les persones. Naturalment, és una simplificació de la realitat, que és molt més diversa i complexa, però ens permet comprendre-la i actuar-hi de forma concreta.

Seguint autors com Ken Wilber, cada cosmovisió l'hem associat a un color per facilitar-ne la representació: el vermell, el groc, el taronja, el verd i el turquesa.

Aquestes cinc cosmovisions són:

- 1. Primària.** Connecta amb l'estadi **egocèntric** del desenvolupament humà i el seu **pensament màgic**. Propera a l'etapa històrica màgic-tribal. Color: vermell.
- 2. Tradicional.** Connecta amb l'estadi **etnocèntric** (importància del nosaltres enfront dels altres) i el **pensament mític**. Propera a l'etapa històrica mític-tradicional. Color: groc.
- 3. Moderna.** Connecta amb l'estadi d'emergència de l'**individualisme** i del **pensament racional**. Propera a l'etapa històrica de la Il·lustració. Color: taronja.

4. Postmoderna. Connecta amb un estadi de **reconeixement màxim dels altres** com a necessaris i d'un **pensament** que s'obre a **incloure i transcendir la racionalitat instrumental** com a única eina de relació amb el món. Propera a un estadi històric postmodern. Color: verd.

5. Integral. Connecta amb un estadi que **integra** les diverses formes de pensament en un tot coherent, sense tensions, i desenvolupa un marc de referència que no s'esgota amb els éssers humans. **No és proper a cap estadi històric assolit fins ara.** Color: turquesa.

En les nostres societats plurals i heterogènies, conviuen persones amb aquestes cinc diferents cosmovisions socials que, a continuació, detallarem.

Posem només un exemple per començar (aquest tipus d'exemples ocuparà el capítol següent): imaginem una família que va a parlar amb el/la mestre/a del seu fill o la seva filla sobre què vol dir rebre una bona educació i què cal fer amb el seu infant. Ens podem imaginar que una família afirmi que *“cal fer que el nen s'espavili”*, *“que sigui valent i amb empenta perquè la vida és molt dura”*. També a una altra família que afirmi que sobretot el que cal és *“educar en els valors de tota la vida”*, *“fer que el nen cregui i respecti als adults i es faci un home de bé”*.

No ens costarà d'imaginar tampoc una altra família dient que *“cal buidar d'ocellets i fantasies la ment del nen i dotar-lo d'un cervell racional, preparar-lo per la vida moderna, tenir un bon lloc de treball i guanyar-se el pa”, “perquè aconseguixi triomfar a la vida on només els millors tiren endavant”*. Finalment, també podríem escoltar, segur, a uns altres pares que li dirien que *“el més important és que el nen es realitzi i sigui feliç”, “que pugui connectar amb el seu interior i expressar tot el que porta a dins, que trobi les seves potencialitats”*.

Quina de les famílies està més ben encaminada?

Quina té una millor definició del que és l'educació?

Òbviament, totes elles plantegen criteris amb sentit, tot i que subratllen i traspuen concepcions diferents sobre el que és important i com veuen el món a l'hora de parlar d'una qüestió tan fonamental com és l'educació dels seus fills.

D'una manera indirecta, **ens estan informant sobre la seva cosmovisió social, sobre com entenen la vida en societat i, per tant, també la política.**

Algú podria dir que potser reflecteixen també el seu nivell d'estudis o la seva ideologia, fins i tot la seva classe social. Però, en realitat, aquestes qüestions són secundàries.

Poden tenir relació amb les cosmovisions, però el que es determinant aquí no és el nivell econòmic dels pares, o a quin partit voten, sinó com entenen el món social en el sentit més fonamental.

Cosmovisions evolutives

Aquestes cosmovisions **són evolutives**, és a dir, situar-se en una d'aquestes cosmovisions pot representar **entendre, sense necessitat de compartir**, els punts de vista i els supòsits de les **etapes anteriors**. O el que és el mateix: un no pot entendre i compartir els punts de vista que sorgeixen d'una etapa evolutiva posterior fins que no hi ha arribat.

Aquesta evolució no es produeix a nivell col·lectiu, tot i que és cert que, d'acord amb les etapes del desenvolupament històric hi ha idees més o menys dominants en un moment històric determinat. **L'evolució es produeix**, com veurem, a **nivell individual**, de les persones que formen la societat.

Com veurem amb detall en la resta del llibre, **una etapa no es pot saltar** i totes tenen **aspectes clarament positius**, però també **el risc de caure en patologies** que dificultaran l'avenç a estadis posteriors i, fins i tot, l'harmonia dins del propi estadi. Totes les etapes representen un **avenç** respecte de les cosmovisions anteriors i alhora plantegen uns **límits** cognitius i morals.

Les 5 cosmovisions socials **condicionen i fan previsible el comportament polític dels ciutadans**, de manera **molt més determinant** que les diferències de classe, o d'informació o, fins i tot, de nivell educatiu reglat.

Sovint les tensions que es produeixen entre elles, entre la ciutadania amb diferents cosmovisions socials, impliquen grans “batalles culturals” soterrades que es desenvolupen a tots els països i poblacions, deixant altres divergències, com l’oposició esquerra-dreta, a un segon pla. Veiem aquestes cosmovisions amb una mica més de detall.

Vermells

El seu àmbit natural és la família àmplia, el **clan**. Són **fidels** als seus. Res els atura: sempre tenen “la seva” raó. Es regeixen pels seus valors tradicionals. Són **valerosos**. Molt **connectats a les seves pròpies necessitats**, que regeixen els seus comportaments. Això fa que, igualment, siguin **impulsius** i tendixin a les **solucions violentes** i puguin ser conflictius quan les seves necessitats no es veuen satisfetes. Sovint prenen la justícia pel seu compte. Són **egocèntrics** i **poc empàtics**. Poc solidaris. Tenen una **gran incapacitat de preveure** els resultats de les seves accions a mig termini. Molt habitualment són **masclistes, homòfobs i xenòfobs**.

Grocs

El seu àmbit natural és la **nació**. Són respectuosos amb les normes socials i les lleis, que consideren expressions

“naturals” d’un **nosaltres** que està per sobre de qualsevol individualitat. La religió (o les creences) ocupa un lloc destacat entre els seus **valors tradicionals**. Poden ser empàtics i solidaris però només amb els seus connacionals. Són **hiperpatriotes** (el seu país és el millor) i reclamen que la societat es regeixi, per sobre de tot, per l’imperi de **la llei i l’ordre**, el seu ordre. Són conformistes i **acrítics** amb la seva realitat social, els costa posar en dubte intel·lectualment el seu marc cognitiu. Sovint tenen un **pensament concret** i no abstracte. Tot sovint són **militaristes, masclistes, homòfobs i xenòfobs**.

Taronges

El seu àmbit natural és l’**estat-nació**, però estan abocats al món que miren com si fos un mercat a conquerir. Valoren la raó i la ciència i exalcen la modernitat de la Il·lustració. Treballen pel progrés i hi creuen. Defensen els drets humans i les llibertats individuals. Són individualistes i valoren el mèrit i el mercat capitalista on aquest es pot desenvolupar. Sovint tenen una visió materialista de la vida i s’aparten de les religions, o com a molt les adapten a les seves necessitats personals. El lucre és la millor recompensa. No són sensibles a les diferències i a les necessitats singulars, i consideren que la millor manera de fer justícia es tractar tothom per igual, entenen la igualtat d’una manera estàndard, no diferenciada.

Són cecs davant la pluralitat i la diversitat. Tenen el risc de ser dogmàtics i poc solidaris: qui no té és perquè no s'ho mereix, per no haver-se esforçat prou. A través de la seva defensa del mercat, acaben tenint una visió que depassa les fronteres estatals i abasta tot el món, on els individus han de poder moure's sense restriccions. La llibertat és no posar límits a aquestes possibilitats per part d'un poder superior. Consideren que la identitat de gènere i l'orientació sexual formen part de l'àmbit privat de les persones. Consideren l'exèrcit com un instrument per defensar el mercat, més que no pas "la nació".

Verds

El seu àmbit natural és el conjunt de la humanitat. Valoren la ciència tant com l'espiritualitat i la transcendència. Consideren que la raó no abasta tot el coneixement. Treballen per l'empoderament de les persones i l'emancipació dels col·lectius. Defensen tant els drets individuals com els col·lectius. Són molt sensibles a les diferències i les múltiples identitats, que valoren i promouen. Tenen una gran empatia emocional. Exalcen les diferències enriquidores per sobre d'una igualtat considerada com estandarització. Proposen la discriminació positiva i el tracte desigual pels que són desiguals: cadascú té les seves necessitats. Amb ells/elles apareix el concepte d'*equitat*. La valoració extrema d'aquesta diversitat els pot arrossegar cap al relativisme: tot és relatiu, no es pot jerarquitzar, tot pot

ser correcte. Són ecologistes convençuts perquè entenen el món com una globalitat, un ecosistema. Consideren que la identitat de gènere i l'orientació sexual són trets definitoris de comunitats socials. Tanmateix, els costa extraordinàriament aplicar aquesta empatia i comprensió de la diversitat als estadis anteriors, i els acaben acusant de gran part del que socialment els sembla que funciona malament.

Turqueses

El seu àmbit natural **va més enllà de l'ésser humà, entès com una de les múltiples criatures del planeta Terra**, desenvolupant una visió més omnicomprendiva, centrada en el **kosmos** on la racionalitat i l'espiritualitat, el que és material i el que és transcendent, formen un **tot indestruïble**. Consideren que cal contribuir al **desenvolupament humà** sense menystenir les aportacions de cada etapa evolutiva, que cal anar integrant i superant. Creuen que hi ha **jerarquies de sentit** que es contraposen a les visions relativistes i a les jerarquies de domini: no tot és correcte ni possible. Valoren totes les persones que conformen els col·lectius però no als col·lectius en si mateixos, ni les idees que promouen. Malauradament, a vegades decideixen aïllar-se i centrar-se més en la recerca de sentit i l'anàlisi que a exercir una acció transformadora de la realitat des de la seva àmplia visió. Dediquem l'epíleg final a desenvolupar aquesta visió.

Les cosmovisions conviuen i impacten políticament

Aquestes **5 cosmovisions conviuen avui en les nostres societats plurals**, tot i que això no vol dir que tinguin un mateix pes, ni en el nombre de ciutadans que les tenen com a pròpies, ni en la seva influència política.

Es fa difícil calcular aquestes xifres, però hi ha alguns estudis, especialment als Estats Units, on es mostra que **els taronges i els grocs són els grups més nombrosos en la població**, seguits dels verds. Els vermells i els turqueses són avui en dia molt minoritaris, però els primers tenen una gran presència en l'àmbit de la justícia i dels serveis socials⁷.

La influència política no té una relació automàtica amb l'extensió del grup, perquè sovint hi ha petits grups que lideren canvis socials que contribueixen a canviar la percepció social sobre algunes qüestions, tot i ser quantitativament minoritaris. Ara bé, certament, la influència política més important és la que tenen els taronges, els grocs i, a una certa distància, els verds.

---

⁷ La investigació realitzada sobre això per Robert Kegan de la *Graduate School of Education* de Havard ha posat de manifest que tres de cada cinc estatunidencs (el 60%) es troben atrapats en estadis etnocèntrics o inferiors (Wilber, 2018: 34).

Sovint, no tenir en compte l'existència d'aquestes cosmovisions socials no ens permet interpretar correctament molts dels conflictes que es produeixen en l'esfera pública. Sense tenir-les present, no tenim eines per superar les importants dificultats que hi pot haver perquè puguin entendre's persones de cosmovisions diferents.

Des de dues **cosmovisions** es pot estar fent referència a un mateix principi o objectiu col·lectiu amb **interpretacions completament oposades**. O es poden tenir valors primordials, en alguns casos, gairebé oposats. Per exemple, pel que fa a una idea clau en les societats com és la jerarquia:

Els **vermells** no les tenen en compte, són **a-jeràrquics**.

Als **grocs** els semblen fonamentals, són **pro-jeràrquics**.

Els **taronja** poden acceptar-les **si els són útils**, però són fonamentalment pro-individualistes.

Els **verds**, tot sovint, les volen combatre, són **anti-jeràrquics**.

Els **turqueses** les promouen com a instrument organitzatiu i de sentit, però estan en contra de les jerarquies de dominació d'uns éssers humans sobre els altres. Són **pro-jeràrquics de sentit, anti-jeràrquics de dominació**.

Igualment, es poden destacar diferències fonamentals pel que fa a quin és el marc de referència social fonamental, allà on s'han de trobar les solucions, i alhora quin és el subjecte bàsic de les decisions polítiques:

Pels **vermells**, no hi ha un nosaltres social, més enllà del seu **clan** o família.

Pels **grocs**, l'àmbit central de la política ha de ser la **nació** (cadascú la seva).

Pels **taronges**, el **mercat** és l'eix sobre el qual gira tot i pot depassar fronteres.

Pels **verds**, és la **Terra** en el seu conjunt i els diversos ecosistemes naturals (Gaia), no només el que han creat els éssers humans, la que ha de protagonitzar les decisions polítiques.

Pels **turqueses**, el **kosmos** entès com a expressió d'un ordre superior, que depassa la vida a la Terra, ha de ser un referent fonamental. En altres paraules, l'esfera de l'espiritualitat -amb valors com la pau, l'harmonia, l'amor- ha de poder guiar les nostres decisions col·lectives.

És molt important no confondre aquests filtres amb les ideologies, ni tan sols amb els partits polítics o els votants, tot i que puguin establir-se relacions. Es poden defensar, per

exemple, polítiques d'esquerres, que promoguin una major redistribució, des de totes les cosmovisions (per raons i amb valors diferents).

O, en sentit contrari, des d'una mateixa cosmovisió es pot optar per posicions d'esquerres o de dretes. Per exemple, es pot ser taronja, amb una concepció del món racional i materialista, i tenir una ideologia marxista, o igualment taronja i ser un defensor del capitalisme i de les idees d'Adam Smith.

Això també ajuda a explicar per què, a vegades, membres d'un mateix partit polític arriben a conclusions polítiques tan diferents (no sempre com a resultat de la defensa d'interessos particulars divergents) i per què, per altra banda, es poden establir complicitats i enteses fàcils entre membres de partits oposats ideològicament, però que poden compartir una mateixa cosmovisió. Quan es parteix d'una mateixa cosmovisió, l'intercanvi d'idees es facilita i, per tant, és més factible trobar un punt en comú.

Las cosmovisions sociales són prèvies a les disputes ideològiques i partidistes, però les condicionen totalment.

En el proper capítol veurem com, sobre qualsevol temàtica política, les mirades de les diferents cosmovisions li donen un significat diferent.

També és important adonar-se que només des dels estadis més avançats d'evolució, amb els seus valors i marcs referencials, és possible donar una resposta eficaç a la majoria dels reptes als quals han de fer front les societats del segle XXI. La majoria dels problemes que avui ens afecten són de naturalesa global i, per tant, difícilment abordables des de plantejaments no gaiacèntrics o, encara més, kosmocèntrics.

Per tant, i aquesta conclusió és fonamental, **com més població assoleixi un nivell de desenvolupament integral que impliqui una visió gaiacèntrica, més fàcil serà abordar els reptes polítics que acostumen a ser globals, locals i globals alhora.** Per exemple, reptes com la sostenibilitat i el canvi climàtic, la immigració, el treball i l'atur, la concentració de la riquesa, etc., depenen d'assolir un suficient gruix de persones amb una visió gaiacèntrica per poder-los resoldre.

Però com facilitar l'evolució de la població vers els estadis més avançats?

Justament d'això, dels instruments per facilitar aquest desenvolupament individual, ens n'ocupem en un capítol posterior.

Cal deixar molt clar que aquesta línia evolutiva no implica un judici des de la superioritat de les darreres etapes: uns ciutadans no són millors que els altres, ni més dignes,

però sí que uns estan més avançats en les seves qualitats empàtiques, de comprensió (un nivell posterior comprèn els anteriors, tot i que no hi estigui d'acord) i de reversibilitat.

Alhora, les etapes superiors tenen més fàcilment al seu abast la generació de fórmules des de les quals resoldre els problemes que abans esmentàvem. Som un **conjunt de persones iguals en dignitat, però diverses en evolució i capacitat. Incrementar i potenciar aquestes dues últimes és el repte que tenim com a societat.**

En resum

Afirmem que:

- A les societats actuals, conviuen **ciutadans amb diversos nivells de desenvolupament** integral.
- És a dir, en les nostres democràcies:
  - No totes les persones adultes tenen el mateix nivell de **pensament crític/abstracte**.
  - No totes les persones adultes tenen la mateixa **capacitat empàtica**.
  - No totes les persones adultes tenen la mateixa **capacitat de reversibilitat** (són capaces de situar-se en una postura que transcendeix la seva posició particular i prendre un punt de vista més ampli).
- Aquests nivells de desenvolupament **poden relacionar-se amb etapes d'evolució històrica** de les societats.
- Cadascun d'aquests nivells de desenvolupament implica una **cosmovisió social concreta**.

- Podem distingir **5 cosmovisions** socials diferents que suposen punts referencials diversos, concepcions socials i valors diferents dins d'una mateixa societat.
- **Tenir en compte aquestes cosmovisions**, i la diversitat que introdueixen en les societats plurals avançades, és fonamental per **entendre els conflictes socials** i polítics que hem d'abordar i **trobar-hi solucions**.
- No es poden confondre amb consideracions ideològiques o partidistes perquè són **prèvies a qualsevol posicionament polític**. Generen línies de tensió o de coalició pròpies.
- Els **problemes globals** només es poden resoldre des d'una psique amb **perspectiva global**: gaia-cèntrica o superior.
- Tenim reptes immensos ara mateix com a humanitat i **només els resoldrem si** una part significativa de la població **assoleix un nivell de desenvolupament verd**.

Vegeu la infografia, a continuació, que resumeix les característiques de cada cosmovisió.

A la bibliografia final trobareu algunes fonts i referències per ampliar els continguts d'aquest capítol.

Infografia: Les 5 cosmovisions socials

